

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din
Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

SLOVENEK

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

Izhaja vsak dan zjutraj, razen posebej in dneva po prazniku

Ček. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7563; Zagreb št. 39.011; Praga-Dunaj 24.797
Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Besarabija

Včeraj smo v drugi izdaji »Slovenec« čitali konvencionalno izjavo romunskega zunanjega ministra Titulescu, v kateri je naznanil končni prelom v pogajanjih s sovjetsko Rusijo. Ovir, na kateri se je romunski zunanji minister spodtaknil, je bila baje samo ena beseda v besedilu pakta, ki je bilo sestavljeno od romunskega polnomočenega pooblaščenca Cadere in sovjetskega poslanika v Varšavi že 20. aprila tekočega leta. To besedilo govori o »obstoječih spornih vprašanjih med Romunijo in sovjetsko Rusijo«. Romunija je po posredovanju francoske vlade zahtevala, da se beseda »obstoječe« črta. Sovjetska vlada je 10. novembra odgovorila zopet preko Pariza, da na to zahtevo ne more pristati in da daje Romunom štiri mesece odloga, da se premislijo. Romuni so sedaj ta predlog odbili.

Besedica »obstoječa« izgleda tako malenkostna in nedolžna, da bi ne mogli verjeti, da je preprečila sporazum med dvema sosedoma, na katerega je Evropa tako neestrno čakala. Toda za njo se skriva vsa velikanska težava rusko-romunskih odnosov, ki se lahko izrazi z drugo kratko besedico: Besarabija. Če Romunija pristane na to, da še »obstoječe« sporna vprašanja med Rusijo in Romunijo, potem priznava, da vprašanje o pripadnosti Besarabije še ni rešeno z mednarodnopravnega stališča in da ga bo treba enkrat načeti in sicer z direktnimi pogajanjimi z Rusijo. Če pa na drugi strani sovjetska Rusija pristane, da se besedica »obstoječa« izbrše, potem tudi ona priznava, da med njo in med Romunijo ni nobenega sedaj obstoječega spora, da je torej aneksija Besarabije po Romuniji pravomočna tudi z ruske strani in da je mednarodnopravno besarabsko vprašanje likvidirano. Na tej točki pa so se pogajanja razbila in konflikt, ki je nastal z 28. novembrom 1920, ko so štiri velesile Romuniji dovolile, da si osvoji celo Besarabijo, ostaja odprt kakor stara, že znojena, nezacepljena rana, ki ogroža ves organizem in postaja za vsa okolica nevarna.

Kratek zgodovinski potek besarabskega vprašanja bo nevarnost, ki je nastala z rusko-romunskim prelomom, razsvetlil.

V svojih neprestanih vojnah s Turčijo, katero je ruski princ Čartorjski imenoval »artihoko«, ki se mora pojati polagoma, list za listom, se je Rusija vezala tudi z vstajškimi moldavskimi knezi ter je po skupni zmagi nad Turčinom v bukareškem miru 28. maja 1812 obdržala Besarabijo, to je »pokrajino med Prutom in Dnjestrom«. Pariški mir leta 1856, ki je zaključil krimsko vojno, je odtrgal Rusiji tri besarabske okraje: Cahul, Bolgrad in Ismail, in jih priključil moldavski kneževini, toda leta 1878 je berlinski kongres, s katerim se je zaključila rusko-turška vojna, vrnil vse tri distrikte ruskem carstvu. Bukareški mir nosi podpis Rusije in Turčije, pariški mir podpis Rusije in evropskih velesil, berlinski mir podpis Turčije, Rusije in ostalih velesil. S tem je mednarodnopravno končno veljavno odločeno, da pripada Besarabija Rusiji. Romunija niti pri eni teh treh mirovnih pogodb ni sodelovala, ker je šele z berlinskim kongresom dobila pravico do samostojne državnosti. Ko je Romunija torej začela obstojati, je Besarabijo našla vteleseno v ruskem carstvu. To dejstvo je važno in se mora posebej poudariti.

Besarabijo odsele Rusiji nikdo ni osporaval, niti Romunija ne, kar je bivši ruski ministrijski predsednik Maklakov v svoji noti 2. julija 1919, naslovljeni na mirovno konferenco v Parizu, tudi pribil, ko je ugotovil, »da je Romunija stopila v vojno pod gotovimi pogoji, na katere so zavezniki pristali, a med katerimi se ne nahaja niti najmanjša aluzija na Besarabijo«. Kljub temu pa je ob prevratu Rusija Besarabijo izgubila in sicer v sledečih etapah:

Takoj po izbruhu boljševiške revolucije se je v Besarabiji konstituiral vrhovni sovjet ali Sfatul Carei, ki je vladal od 7. aprila 1917 do konca marca 1918. Medtem se je 20. julija 1917 sestal v Kišinevu kongres vseh političnih, nacionalnih, kulturnih in stanovskih organizacij pod predsedstvom delegata Kerenskijeve vlade in protestiral proti ukrajinski Radi, ki je proglasila aneksijo Besarabije. Naslednjega 21. novembra je bil Sfatul Carei otvoren in je 2. decembra 1917 proklamiral neodvisno demokracijo in federativno republiko. Dne 27. marca 1918 je Sfatul Carei proglasil zedinjenje z Romunijo.

Toda pariška mirovna konferenca na noben način ni hotela vzeti na znanje poteka dogodkov v Besarabiji, ki so se izvršili v času, ko je v Rusiji divjala revolucija in ki so bili več ali manj izključeni z demagočtvom ali terorjem. Nadalje je mirovna konferenca stala tudi na stališču, da se v odsotnosti predstavnikov Rusije ne more razpolagati z ruskim ozemljem. V tem oziru se je popolnoma pridružila resolucijam, sklenjenim na kongresu ruskih emigrantov na Iles des Princes dne 22. januarja 1919, »naj se vsako vprašanje, ki se tiče Rusije, izvzameš Poljsko, odloži, da bo Rusija v tej ali oni obliki mogla sodelovati in to v okviru meja leta 1914, medtem ko se naj začasno gotovim delom Rusije, ki so pod nacionalnimi vladami, da provizorični sestave.

Toda že v septembru 1919 je prišlo na mirovni konferenci do prekreta. Romunski ministrijski predsednik Briatuanu je bučno zaloputnil vrata in odšel domov, na njegovo mesto pa je kot romunski delegat prišel 12. oktobra 1919 Vajda-Vojvod. Francoski in angleški delegati, katerim je Romunija morala priznati široke koncesije v industriji petroleja, so se odločili, da podpirajo romunske želje glede Banata, narodnih manjšin, odškodnine za škodo, povzročeno po okupaciji, in naenkrat tudi glede Besarabije. Mešetarenje je trajalo več mesecev in šele marca 1920 so se velesile odločile, da

Po Hitlerjevem neuspehu

Baron Papen se vrne?

Berlin, 24. nov. Agencija Avala poroča: Hindenburg bo jutri sprejel Papena in mu poveril nalogo, da sestavi novo avtoritativno vlado.

★

Berlin, 24. novembra. tg. Uradno se objavlja: Adolf Hitler je v svojem pismu z dne 24. novembra odklonil izvršiti dani nalog, da ugotovi parlamentarno večino za vlado, ki naj bi jo on sestavil ter je z svoje strani predlagal, da naj mu državni predsednik brez pridržkov in ne da bi prej ugotovil večino v državnem zboru, poveri sestavo vlade in ji da na razpolago prezidijalna pooblastila. Državni predsednik je ta predlog odklonil, ker je smatral, da se ne bi mogel zagovarjati pred nemškimi naro-

dom, če bi dal svoja prezidijalna pooblastila voditelju take stranke, ki je vedno znova naglašala svojo izključnost, in ker se je moral bati, da se ne bi prezidijalni kabinet, ki bi ga vodil Hitler, nujno razvil v strankarsko diktaturo z vsemi posledicami, posebno s postritvijo nasprotstev v nemškem narodu, kar pa bi državni predsednik po svoji prilegi in svoji vesti ne mogel zagovarjati. Podrobnosti o pogajanjih zadnjih dni so razvidne iz korespondence, ki se bo še danes objavila.

Korespondenca med državnim predsednikom ohranila njegovim državnim tajnikom dr. Meissnerjem in med Adolfom Hitlerjem, katerega se nanasa na nalog, da sestavi kabinet, se je pravkar objavila in v splošnem potrjuje doseganja poročila, ki so bila že objavljena o poteku pogajanj.

Predsednik državnega zbora Göring je po nalogu Hitlerja podal zastopnikom listov pojasnila narodno-socialistične stranke o vsem poteku pogajanj. Njegovo poročilo se končuje tako, da napoveduje boj vsakemu kabinetu. Göring pravi, da bodo narodni socialisti vsako vlado ravno tako podrdli, kakor so Papenovo, Narodno-socialistični pokret je prepričan o tem, da ga bodo v par mesecih vendar morali poklicati v vlado, stranka pa bo ostala pri svoji dosežani jasni liniji. Glede sedanjega položaja izjavlja Göring, da se ne veruje, da bi bila vrata že popolnoma zaprta. Hitler bi bil mogel nalog sprejeti le tedaj, če bi bil dobil potrebna pooblastila. Stavljениh pogojev ni mogel sprejeti, njegov protipredlog pa je bil odklonjen.

Bolgarija - Jugoslavija

Sofija, 24. nov. E. Včeraj je kongres zemljoradniške zveze Aleksandra Stambolijskega v Stari Zagori končal svoje delo. Sprejeli so resolucijo, v kateri posebno naglašajo, da je zemljoradniška zveza Aleksandra Stambolijskega za prijateljske odnose z Jugoslavijo. Nadalje v resoluciji izjavljajo, da bo zveza zemljoradcev ostala zvesta tradicijam politike Aleksandra Stambolijskega tako v zunanji kakor tudi v notranji politiki. V novi odbor so vstopili tudi bivši ministri, sedaj emigranti Aleksander Obrov, Nedeljko Atanasov, Hrsta Stojanov, Kosta Todorov in Panča Tribunov. Da je izvolitev izzvala vsestranske komentarje v vseh političnih krogih, tega ni treba poudarjati.

Sofija, 24. nov. E. V zvezi s protestno noto, ki jo je izročil jugoslovanski opolnomočeni minister v Sofiji dr. Vukičević bolgarski vladi, je predsednik vlade Mušanov izjavil časnikiarjem:

»Jugoslovanska vlada je izročila naši vladi po g. Vukičeviću zaradi incidenta na moji protestno noto, v kateri zahteva, da se skliče glavna linjska komisija, ki naj v soglasju s členom 3 konvencije med Jugoslavijo in Bolgarijo izvrši preiskavo pri Resni, kjer je bil izvršen vpad na jugoslovansko ozemlje. Danes ali pa najkasneje jutri bom odgovoril jugoslovanskemu poslaniku Vukičeviću.«

Problem vojnih dolgov

Odmev ameriške zahteve

Newyork, 24. nov. tg. V smislu smernic Hooverjeve »pomenice« se bili sedaj izročeni ameriški odgovori Angliji, Franciji in Belgiji. O odgovoru, namenjenem Angliji, se je Hoover dolgo pravečeval s Stimsonom in Millsom, ker se boji, da ne bi decembersko plačilo škodovalo funtu. Tudi Roosevelt je podal lastno izjavo glede dolgov. Soglašja z načeli, ki jih je izrekel Hoover, predvsem pa hoče z ločenimi diplomatskimi pogajanjimi razbiti fronto evropskih dolžnic, ki se ustvarja. Zato najbrže na svetovni gospodarski konferenci niti ne bo govora o reviziji problema dolgov. Novi kongres bo najbrže imenoval posebno komisijo za študij ločenih diplomatskih pogajanj z državami dolžnicami. Aktualna pogajanja pa bodo začeli šele meseca marca novo imenovani poslani. Jasno je videti tudi namen, da hoče Amerika razlikovati med Francijo in Anglijo. O plačilni zmognosti Francije so vsi prepričani in pripravljajo zato za Francijo strojje pogoje.

nance. Vsi Velike Britanije in Združenih držav se morata zavedati posledic, ki bi lahko nastale. Pariz, 24. nov. Havas poroča iz Londona: Verjetno je, da bo britanska vlada na Hooverovo noto odgovorila z novo noto Ameriki.

Vis o Parizu

Pariz, 24. nov. AA. Po mnenju listov kaže zdaj, da se morajo evropski dolžniki združiti. Nastopiti morajo solidarno. V tej zvezi listi obžalujejo nastop tistih dolžnikov, ki so se oddvojili in ki hočejo svoje dolgovne vprašanje reševati ločeno in brez soglasja z drugimi.

Zahteve nemških katolikov

Šolo vzgojiteljem!

Monakovo, 23. novembra.

Tudi pri nas postaja v zadnjem času problem šole čedalje bolj aktualen. Razprave, ki jih je sprožila odredba pruske vlade od 29. oktobra radi reforme glede podrejenosti posameznih vrst, postajajo vedno bolj vroče in so že zajele tudi dežele izven Prusije. Ta najnovejši vladni ukrep je imel namen, da bi čimveč strokovnih šol, ki so doslej spadale pod kompetenco strokovnih ministrstev, podredil prosvetnemu ministrtvu. Tudi strokovne šole naj bi po možnosti vodila ena centrala, prosvetno ministrtvo; to naj bi stremelo za tem, da vlije tudi v gole strokovne šole več duha. Zagovorniki te reforme so bili po objavi naredbe pruske vlade zelo razočarani, ker je zakon sicer upošteval marsikatero strokovno šolo in jih podredil prosvetnemu ministrtvu, pustil pa je trgoveške in obrtne šole pri miru, tako da ostanejo tudi te posledje podrejene drugim ministrtvom.

Katoličani so v zadnjem času že večkrat izrazili svoje nezadovoljstvo s to reformo, najbolj zna-

Rooseveltovo stališče

Washington, 24. nov. V intervjuju, ki ga je dal Roosevelt na vlaku, je glede politične smeri, ki naj jo Zedinjene države zavzamejo v dolgovnem vprašanju, izjavil:

Trdno mislim, da bi moral individualni dolžnik smerom znati najti pota, da se približa svojemu upniku, da bi moral smerom najti možnosti obrazložiti mu dejanski položaj in da bi upnik smerom moral na vljuden, prijazen in razumen način prečiniti predloge in razloge dolžnika. Dolgovi so posejila, sklenjena z namenom, da se vrnejo; treba je individualno in ne kolektivno vnovič potrditi, da dolgovni niso v zvezi z reparacijami.

Današnji »Times« pišejo v uvodnem članku, da se mora 15. decembra zapadla anuletta brez-pogojno plačati, ker bi bilo drugačno postopanje v nasprotju z britansko tradicijo in bi ogrozilo težko stanje mednarodnega kredita. Razen tega bi tak postopek napravil neugoden vtis tudi na druge osebe in na privatni kapital, kar bi lahko katastrofalno vplivalo na mednarodno trgovino in prelomilo vse doslej dane besede in da »izročijo Besarabijo Romuniji, česar do sedaj ni bilo mogoče, ker se je pričakovalo, da pride do prijateljskega sporazuma med Rusi in Romuniji. Ker pa do sporazuma ni prišlo in »ker besarabsko vprašanje ne more ostati odprto, naj deželo prevzame Romunija, dejstvo, ki se bo zabeležilo v posebni mednarodni pogodbi. Pogajanja, ali boljše rešeno, trženje je trajalo do 28. oktobra 1920, ko je bila v Parizu podpisana »pogodba med britanskim cesarstvom, Francijo, Italijo in Japonsko na eni in Romunijo na drugi strani, ki v prvem členu določa, »da podpisane velesile priznavajo romunsko nadoblast nad Besarabijo«, medtem ko v devetem členu zagotavlja, »da bo tudi Rusija povabljen, da se tej pogodbi pridruži.

Pogodba od 28. oktobra 1920 ne nosi ruskega podpisa, čeravno razpolaga z ozemljem največje zaveznice zmagovitih velesil. Namesto Rusije pa so si Anglija, Francija, Italija in Japonska prisvojile pravico, da razpolagajo z Besarabijo, kot da bi bila »terra nullius«. Tudi v razmejitveni komisiji, sestavljeni od zastopnikov Zveze narodov, romunskega delegata in predstavnika velesil, ni bilo nobenega Rusia.

Na ta način torej je prišla Romunija, zaveznica zmagovitih velesil in Rusije, do Besarabije. Tako

Nemški poslanik pri kralju

Belgrad, 24. novembra. I. Danes opoldne je Nj. Vel. kralj sprejel v svečani avdienci novega nemškega poslanika Dufour-Feronzea v spremstvu šefa protokola zunanjega ministrtva Novakovića. Prihod nemškega poslanika na dvor na Dedinjah je pozdravila častna četa vajokov, nakar je godba zaigrala našo in nemško državno himno. Novega nemškega poslanika je nato odvedel maršal dvora, general Dimitrijevič h kralju, kateremu je nemški poslanik izročil svoje akreditivne listine. Po avdienci pri Nj. Vel. kralju se je novi nemški poslanik v družbi šefa protokola Ilije Novakovića takoj odpravil na nemško poslanništvo, kjer je sprejel časnikiarje ter jim podal sledečo izjavo:

»Pravkar sem izročil Nj. Vel. kralju svoje akreditivne listine ter se vračam popolnoma zadovoljen radi pristranskega sprejema in razgovora, ki sem ga imel ob tej priliki z Nj. Vel. kraljem v lepem dvorcu na Dedinjah. Z izročitvijo akreditivnih pisem pričenja moje službeno delovanje v Belgradu. V resnici ni nobene objektivne zapreke, ki bi ovirala ožje sodelovanje obeh narodov in držav, in to predvsem na gospodarskem in kulturnem polju. Radi tega bom storil tudi jaz vse, kakor sp je delali moji predniki, da se sodelovanje med obeh državama učvrsti. Tako pričrnam svojo tukajšnje funkcijo v upanju, da se mi bo posrečilo storiti marsikaj dobrega in koristnega.«

Dunajska vremenska napoved. Izpremenljivo oblačno, v prostih položajih sveži zapadni vetrovi, morda tuintam krajevne padavine. Nadnormalna temperatura.

čilen pa je protest »Katoliške šolske organizacije v Nemčiji«, ki je bil objavljen danes v katoliških dnevnikih. Če se že hočejo šole podrediti enotnemu osrednjemu vodstvu, pravi resolucija, potem je treba prav tako upoštevati trgoveške in obrtne šole. Zdi se, da je vladni ukrep pustil v nemar te šole, prav zato, da bi lahko še nadalje ostale brez verouka. Katoličani ne morejo mirno prenašati tega stanja. Sicer se šolska organizacija nemških katoličanov sploh ne strinja z načeli, po katerih je pruska vlada postopala pri izvedbi reforme. »Notranji minister je razposlal na prosvetne ministre posameznih dežel okrožnico, v kateri jim nalaga, naj izvedejo depolitizacijo šole in naj gledajo na to, da učitelji pri vzgoji sodelujejo s stari in ljudstvom. V nasprotju s to okrožnico so zadnje naredbe pruskega prosvetnega ministra še bolj odtužile šolo ljudstvu. Šola uhaja čedalje bolj iz rok vzgojiteljem in postaja objekt interesov avtoritarne in shematizne upravne aparata. Šolsko upravo so vzeli iz rok kolegijev in jo izročili deželni svetovi ter deželni predsedniki in tako šolo politizirali. Poleg tega je vlada odstranila sposobne katoliške prosvetne referente. Nemška šola, ki ima že starodavno tradicijo in ki se je doslej dobro obnesla, je v nevarnosti, ker se je v šolski upravi začel čedalje bolj poudarjati državno-avtoritarni moment in ker so pri postopanju z učitelstvom odločilni politični razlogi in ne vzgojni. Šolska politika mora stopiti na povsem novo pot. Centralizacija in birokratizacija je šoli posebno škodljiva. Šola mora na vsak način ven iz birokratskega ozračja, v roke jo morajo dobiti samo vzgojitelji in starši bodo pri vzgoji otrok sodelovali. Šolske vprašanje je zadeva vse države, vsega naroda in pri reševanju tega problema morajo ostati neokrnjene pravice staršev do vzgoje njihovih otrok.

V tej zvezi ni nič manj pomembna resolucija katoliške mladine, ki se zbira v Berlinu pod okriljem katoliške akcije. Resolucija se po svojem osnutku naslanja na encikliko Pija XI. o krščanski vzgoji. Družina in šola morata biti neprestano v stiku s cerkvijo. Krščanska vzgoja daje najboljšo jamstvo, da odgoji značajne moze, zveste državni, združene s svojim narodom in pripravljene na delo za prosep svoje domovine. Vzgoja otrok je stvar posameznika iz družine, država jo mora podpirati in odstraniti vse težkote, ki so ji napoti. Dolžnost države je, da pobija brezboštvo v šoli in nemoralo v čtvi in umetnosti, da pospešuje verouk, ki ga je treba uvesti tudi v strokovne šole. G.

Politika v Podonavju

Gömbös obiše Austrijo

Budimpešta, 24. novembra. Z. V zvezi z vestjo o bodočem potovanju ministrskega predsednika Gömbösa na Dunaj in v Berlin izjavljajo na mero-dajnih mestih, da bo to potovanje poluradnega značaja. Izjavljajo, da bo Gömbös potoval že v prvi polovici decembra na Dunaj in nato v Berlin.

minister dr. Szalay bo odpotoval na Dunaj in končal pogajanja. Szalay je odpotoval popoldne na Dunaj, kjer bo ostal do sobote.

Poljsko-ruski pakt

Varšava, 24. novembra. tg. Poljski vladni listi pozdravljajo podpis rusko-poljske pogodbe o razsodišču kot zadnjem delu vsega kompleksa pogodb, dočim posebno hladno pišejo o večeršnjih izjavah rumunskega zunanjega ministra Titulescu. Poluradno se je javlja, da se bo že v najkrajšem času ratificirala rusko-poljska pogodba o nenapadanju. Pri tem pa se postopanje zaveznice Rumunije niti ne omenja. Zdi se, da je s tem že izvršena ločitve med poljsko in rumunsko vzhodno politiko, kljub temu, da se formalno še vzdržuje zveza med obema državama.

Svedska znižuje vojaške izdatke v prid brezposelnim

Stockholm, 24. novembra. AA. Vojaški izdatki bodo znižani na švedskem za 20 milijonov kron. Od tega bo odpadlo na vojsko 11 milijonov, na mornarico 8 in na letalstvo 1 milijon. Te redukcije je sklenila posebna vojaška komisija, ki jo je imenovala sedanja delavska vlada. Prihranke bo vlada uporabila za ustanovitev velikega fonda za brezposelne.

Vrhu tega predlaga vojaška komisija, naj se zniža število efektivov. Prav tako pa tudi novinci, ki bodo spoznani za sposobne, ne bodo vpoklicani. O teh redukcijah bo vlada predložila parlamentu poseben zakon. Za zakon bo poleg delavske stranke glasovala tudi skupina liberalne stranke.

Veliki fašistični svet

Milan, 24. nov. tg. V dveh dolgih nočnih sejah, na katerih je govoril Mussolini po več ur, pa se njegovi govori v kraškem komunikuju ne omenja-jo, je razpravljal veliki fašistični svet o mednarodnem položaju in posebno o vprašanju vojnih dolgov. »Corriere dela Serac« omenja k temu v svojem članku, da je Italija na plačilo vojnih dolgov pripravljena samo toliko, kolikor bo dobila denarja na račun reparacij. Amerika ne bi ničesar pridobila, temveč vse izgubila, če bi se podaljšal evropski gospodarski kaos. Evropske dolžnice bi morale sedaj plačevati Ameriki iz lastnih sredstev, ogra-žajo svoje proračune, četudi so bile, posebno Italija, velikopotezne pri popuščanju reparacijskih plačil nasproti premaganim državam.

Upor v pravoslavnem bogoslovju

Sarajevo, 24. nov. I. Pred par dnevi so izključili iz tukajšnjega srbskega pravoslavnega bogoslovja 35 pravoslavnih bogoslovcev, dijakov 3, 4. in 5. razreda zaradi upora, ki so ga organizirali proti svojim predpostavljanim. Preiskavo o teh dogodkih so vodili odposlanci sv. sinoda. Pravoslavni bogoslovci 5. razreda, ki so se udeležili upora ter so bili zaradi tega izključeni, se bodo po poteku enega leta lahko ponovno vpisali v 5. razred. Dijaki-uporniki 3. in 4. razreda pa so izključeni za vedno iz vseh pravoslavnih bogoslovij.

Osebne vesti

Belgrad, 24. nov. I. Trgovinski minister je postavil pri glavni podružnici Državne hipotekarne banke v Zagrebu Frančiška Zdoška za vsajega uradnika 8. položajne skupine. — Na državni dvorazredni trgovski šoli v Ljubljani je napredovala Maša Gorzodova za predmetno učiteljico v 8. položajno skupino. — Na okrajnem glavarstvu v Ljubljani je napredoval v 8. položajno skupino Josip Leksik, kontrolor mer. — Upokojeni so sledeči strojevodje ljubljanskega železniškega ravnateljstva: Friderik Barič, Anton Grobelšek, Alojzij Anderle, Alojzij Edelhauser, dalje vlakovodje Ivan Kuštrin, Dominik Marion, Franc Mazek, Anton Dove, Stefan Mali, Josip Okora, Josip Race, Mihael Rovani, Ivan Rankovič, skladiščnik, in Franc Ogner, nadzornik strojev.

K gledališki debati

Slovenska opera in opereta

Pod tem naslovom je izšel na tem mestu članek, ki napada naše operno gledališče in njegovo delo. V borbo, ki se vrši v zadnjem času v časopisih za to kulturno ustanovo, so pričeli posegati ljudje, ki bodisi o stvari nimajo jasnih nazorov, bodisi izrabljajo ta moment za uveljavljanje osebnih interesov in izza plota anonimnosti ali raznih šifer mlajto vse vprek brez zavesti odgovornosti. Kakor je jasno nam vsem, da je opera zašla v slepo ulico, in da so očitki in svarila opravičena, tako moramo grajati vse take napačno orientirane izpade, ki stvari nad vse škodujejo. Kajti zavladati se moramo svetosti takega boja, ki mora biti dvignjen nad vse malenkosti in osebno barvane koristi, usmerjen edinele v kvalitetno stanje in dviganje naše umetniške kulture. Pisec gori omenjenega članka, neki »izostali abonent« pa postavlja za podlago svojemu izpadu čudno zmaličeno, popolnoma subjektivno pojmovanje operne in operetne kulture in v tem, ko napada nerednosti v naši operi, ji samolastno in avtoritativno določa smeri, ki so puhle in nazadnjaške. »Slovenec« je z dosedaj nastavljenimi glasbenimi kritiki, z njihovimi resnimi stremiljenji za dvigovanje slovenske glasbene umetnosti dokazoval vedno, da mu je prav to dvigovanje najresnejše stremiljenje. Vsi kritiki, med njimi najelementarnejše pokojni Stane Vurnik, so se z vso vneto borili za sodoben razvoj in visoko stališče naše operne institucije. — »Izostali abonent« si drzno upa prezirati vse to kulturno stremiljenje in samolastno predpisovati, da mora ravnateljstvo v polni meri upoštevati okus in želje obiskujočega občinstva, da za razumevanje in prenašanje težke moderne opere ni sedanjih čas, da sedanji težki časi zahtevajo lažje in veselejšee glasbe, da opereto morajo gojiti itd. Le kje ima ta gospod razumevanje, kaj je umetniška kvaliteta in kaj časovni razvoj? Kje pojmi o tem, kaj so naloge in dolžnosti ravnateljstva ta-

Italijanski kralji poide v Egipt

Rim, 24. nov. tg. Kakor se poluradno javlja, bo italijanski kralj začetkom prihodnjega leta, najbrž v začetku februarja vrnil egiptskemu kralju Fuadu v Kairo obisk, ki ga je napravil pred tremi leti v Rimu. Italijanski kralj bo prvi evropski monarh, ki bo obiskal egiptskega kralja.

Zagrebski župan v Ljubljani

Zagreb, 24. nov. AA. Drevi odpotuje v Belgrad mestni načelnik univ. prof. dr. Ivo Krbec. V Belgradu ostane dva dni, da uredi nekatere mestne zadeve. — V soboto zvečer odpotuje v Ljubljano, kamor prispe v nedeljo zjutraj. V Ljubljani ga bodo sprejeli mestni zastopniki. Zagrebski župan se bo pri tej priliki porazgovoril tudi z zastopniki dravske banovine o nekaterih vprašanih elektrifikacije in o priključitvi zagrebske centrale na katorično centralo v Velenju.

Drobne vesti

Belgrad, 24. nov. Danes dopoldne se je vršila v prostorih družbe v Poincarejevi 1 skupščina jugoslovansko-madžarske delniške družbe za izmenjavo blaga. Za predsednika upravnega odbora je izvoljen Damjan Branković. Družba je danes začela z rednim poslovanjem. Njeni prostori se nahajajo v Kolarčevi ulici 1.

Belgrad, 24. nov. I. Na potu iz Zagreba, kjer so bile skupne konference, v Prizren, se je danes ustavil v Belgradu škof dr. Gnidovec ter je v cerkvenih zadevah svoje škofije posetil pravosodnega in prosvetnega ministra. V cerkvenih zadevah se mudi od večeraj v Belgradu tudi mostarski škof Alojzij Mišič.

Belgrad, 24. nov. I. Pod predsedstvom dr. Periča je bila danes od 9—12 seja odbora, ki proučuje zakonski predlog o volitvah narodnih poslancev. Seji sta prisostvovala tudi predsednik vlade dr. Srakič in notranji minister Lazič.

Belgrad, 24. nov. I. Dne 11. decembra bo v dvorani Pošnega doma prvi kongres zvanjčnikov in služiteljev pošto-brojavnice-telefonske stroke, ki jim je prometni minister dovolil, da smejo osnovati svojo stanovsko organizacijo. Na kongresu bodo sprejeti pravila in izvolili odbor za centralno upravo.

Paris, 24. novembra. AA. Predsednik vlade Herriot je sprejel angleškega poslanika Tyrrella.

Bo z roparjem

Ljubljana, 24. novembra. Ljubljanska kriminalna kronika je postala danes bogatejša za izredno drzen roparski napad. Kraken se v Ljubljani že dalj časa ni pripetil. Ta napad nam je resen opomin, da javna varnost v Ljubljani nikakor ni taka, kakor bi bila morala biti. Današnji slučaj spada že tako rekoč v kategorijo velemestnih zločinov, ki jih naše majhno mesto ni vajno.

V Rožni dolini, cesta X, stoji lična prašarna »Adria«, katere lastnik je g. Šibenik. Danes dopoldne okrog pol 11 je bila v pisarni, ki se nahaja v tovarniškem posloju, ga. Nina Šibenikova, so-proga tovarnarja Imela je opraviti pri blagajni, ki jo je v ta namen odprla. Naenkrat pa so se vrata pisarne odprla in na pragu se je prikazal mlad moški, po gospojinem višju star okrog 22 let. V naslednjem trenutku je že skočil proti gospe in preden si je ta od presenečenja opomogla, jo je že z eno roko zgrabil za vrat, z drugo roko pa se nemudoma segel v odprto blagajno. Gospe pa ni zapustila prisotnost duha. Takoj se je postavila roparju po robu. Nekaj časa se je z nasilnejšem ruvala, nato pa ji je pogled obstal na steklenici, ki je stala na blagajni. V primernem trenutku se ji je posrečilo zgrabiti steklenico in takoj nato je ropar dobil po glavi krepak udarec, ki ga je spravil iz ravnotežja. Izpustil je gospo in jo popihal ven. Gospe je zbrala še toliko moči, da je zaprla blagajno, nato pa so ji zaradi prestanega strahu odpovedali živci in se je onesvestila. Ko se je zbudila iz omedlevice, o roparskem napadu ni bilo več ne duha ne sluha. Pogledala je še v blagajno, v kateri pa je bilo še toliko denarja kakor prej. Ropar ni ničesar odnesel. — Policijska upa, da bo predznega roparja kmalu dobila.

Novi zakonski načrti

Proti spolni kugi

Spolna kuga, tako se glase poročila od vseh strani, se grozeče razširja celo po vseh. Kakšne bodo posledice, to si v strahu za svoj slovenski narod samo lahko mislimo. Vsak resnično slovenski človek, pa najsi bi z moralnega stališča v smislu materijalističnega svetlovanja nazora ne imel nobenih pomislekov v vprašanju tako zvanega »svobodnega spolnega izživljanja«, bi se moral zanimati za to pereče vprašanje. Toliko bolj je to dolžnost katoliške slovenske javnosti, katera ve, da je »svobodne spolnosti«, kakršno progiraja dandanes tudi v našem jeziku tisk in celo neke vrste »umetnosti«, prva in končna posledica ne le fizična razkrojitev, marveč tudi duhovni propad. Da je spolna kuga le neizogibna spremljevalka »svobodne spolnosti« — tega menda ni treba več dokazovati.

Zato smo z veseljem pozdravili vest, da je ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje izdalo načrt »zakona za pobijanje spolnih bolezni«. Sicer imamo že nekaj zakonskih določb o tem vprašanju; vemo tudi, da je najpogodnejši zakon le nekako tehnično in formalno sredstvo, ki je vredno le toliko, kolikor se izvršuje. To pa je odvisno od duha in volje izvrševalcev. Končno je to vprašanje vendar le tesno združeno z moralno obnovo družbe in naroda. Vendar tak zakonski načrt z veseljem pozdravljamo.

V glavnih potezah obsega ta načrt pouk o tej kugi, zatiranje kuge in varstvo doraščajočega rodu. Pred vsem je z ostrimi kaznimi določeno, da se mora vsa kdo, ki je obolel, dati zdraviti od zdravnika, kateri mora te vrste bolnike imeti v stalni evidenci. Vsakdo, ki je obolel, mora navesti tudi izvor svoje bolezni. Silno globoko posega zakonski načrt v tem pogledu v socialno življenje posameznikov, ko z vso oestrojto v čl. 9. določa: »Kdor stopa v zakon, mora pred poroko predložiti pristojni oblasti potrdilo državnega ali samoupravnega zdravnika, iz katerega je razvidno, da ne bolega za nobeno, v čl. 1. omenjenih boleznih. To silno strogo določilo je stara zdravniška zahteva. Posega sicer zelo globoko v zasebno življenje, vendar bi se po našem mnenju taki strogosti in omejevanju svobode ne dalo oporekati ne z versko-moralnega ne s sociološkega stališča. Ta kuga je zlo, ki ga je navadno prizadeti sam zakrivil, vsled česar ne gre, da bi posledice njegovega lastnega greha nosila in njegova sodobna družba in njegovo potomstvo.

V našem listu smo že ob neki priliki žigosali, da smejo razni profiterji nemoteni in nezakonovni javno priporočati razna »svojca« zdravilna sredstva proti tem boleznim. Novi načrt v svojem 10. členu odločno prepoveduje vsako tako reklamo, kar toplo pozdravljamo.

Domači problemi Potrebna reforma družbenega prava

Teoretično in praktično bi bil mogoč naslednji slučaj: Podjetnik, ki ne more drugod uspeti in ki nima drugega premoženja kot nekaj tisočakov, pride na misel, da bi bilo dobro zvezati dve prometni točki z avtobusno zvezo. Nabavi si avtobus, stakne še nekaj posojila, večino kupnine pa ostane na dolgu; da bo pa stvar bolj paradiralna, osnuje sam s seboj družbo z omejeno zavezo in javi v pogodbi in trgovinskem registru, da znaša glavnica 20.000 Din, ki da je tudi vplačana. Obrat se začne.

Pa se pripeti, da ta podjetnik tudi sam vozi svoje vozilo. Ker pa nesreča nikdar ne počiva, si lahko predstavljamo dogodek, ko po svoji krivdi povozí do smrti delavca, ki se ravno vrača iz tovarne k svoji družini. Družina je na mah obhranitelja. Zakon določa, da mora ob takih prilikah nadomestiti krivdni povzročitelj težke izgube vse, kar je družina izgubila. Z drugimi besedami: Podjetnik mora plačevati za družino in jo vzdrževati kot jo je pokojni.

Ko pa se vdova začne zanimati za zakonito podporo, doživi mesto stalne alimentacije naslednjo larzo. Podjetje z avtobusom je družba z omejeno zavezo. Ta pa je kot taka zaš juridična enota, sama za vse odgovorna. Navadno vplačane glavnice nikjer več ni; edini avtobus, ki bi predstavljal kako vrednost, pa še ni vplačan in je do popolnega plačila pridržana lastniška pravica, to se pravi, da je last tistega, ki ga je prodal. Družini ne preostane drugega kot izročiti se in čakati na negotovo usodo.

Da ne bo nesporazuma: Nikakor nočemo ovirati razvoj našega avtobusnega prometa. Če smo vzeli za vzgled ravno možen slučaj iz te panoge, je le slučaj. Prav isto vidimo namreč v trgovini, obrti, industriji. Posledice so bile pri popisnem slučaju te, da je družina izgubila hranitelja brez nadomestila; drugod pa, da z malimi odstotki razlike izgubijo dobavitelji vse. Kajti s kako vplačano glavnico 20.000 Din, ki je nikjer ni in s kakimi dvomljivimi terjatvami in ostanki se ne da več pomagati. Efekt je eden in isti. Osebne odgovornosti ni nikjer.

Na dlani je torej, da je obstoječa zakonodaja gospodarske organizacije velik anahronizem in zakonito patentirana gospodarska krivico. Navavno. V času, ko so nastali zakoni, ki naj ure-

Novi zakonski načrti Proti spolni kugi

ministrstvo je trajna spremljevalka »svobodnega spolnega izživljanja«, za katero pa se zopet vrši največja propaganda v nekem delu časopisa ter v istih gledaliških in v istih kinih, ki naj sedaj pobijajo sifilo! Ko bi ministrstvo hotelo to zlo do korenine zatreti, bi najprej moralo iz našega tiska, z naših odrov in iz kinov pometati vso moralno nesnago. Kakor pa sedaj stoji stvar, ga med odločujočimi ne poznamo moža, ki bi imel pogum prevzeti nase obsebo sodobnih voditeljev »umetnosti« ter sprejeti nase žig »reakcionarnega in hinavskega moralista«, ki ga bo deležen prav gotovo vsakdo, kdor bo hotel zlo zagrabiti pri duhovnih koreninah. Kdor pa nima za to volje in odločnosti, bo doživel svojega lepo zamisljenega prizadevanja klavern konec.

Te vrste bolezni so namreč bolj bolezni bolnih in razvrzanih duš kakor pa bolezni teles. Zato je treba boj proti njim prenesti na duhovno polje. Kjer je za materijalizem svetovni nazor in življenjski temelj, tam o duhovnosti ni govora. Prav zato se tudi zelo bojimo, da se bo ta kuga še vnaprej razširjala ne samo iz beznice, ampak tudi iz salonov in dvoran, in sinov, z gledaliških odrov in iz tiskanih črk vse dotlej, dokler z posledno versko-nravno vzgojo ne zmaga tista duhovnost, katero danes vsi tako vneto sicer poudarjajo, pa tako dosledno tep-tajo. Vendar je od te in katekrole druge strani vse pohvale vreden vsak poizkus, olajšati to veliko socialno zlo, ki je toliko pogubnejše, ker nam ne ogražuje le narodove sedanjosti, ampak celo vso njegovo bodočnost.

Pri tem zakonskem načrtu se bojimo najbolj tega, da še ne bo tako kmalu uzakonjen, če sploh kdaj bo. In to je po naših mislih njegova najšibkejša stran!

Iz učiteljske službe

Belgrad, 24. nov. I. Premeščeni so sledeči ljudskošolski učitelji in učiteljice: Pucar Nikolaj iz Selc v Tomislav, Alojz Vilicer iz Kočevja v Staro cerkev, Marija Jenšič iz St. Vida v Senovo, Bogomir Kalan iz Majšperka v Cerklje, Marija Zupanec v Maribor, Bogdan Kotnik iz Gorice v Kotlje, Zorko Kotnik iz Rečice ob Savinji v Kotlje, Vladimir Lobernik iz Sv. Martina k Sv. Lenartu pri Veliki Nedelji, Jurij Pinter iz Repenji k Sv. Kunigundi, Margerita Pleskovič iz Gornjega grada v Smartno, Jožica Starec iz Sv. Lenarta k Sv. Martinu, Marija Seunig v Arče, Miroslav Ceklas na Sinji vrh, Irma Kralj v Krško, Janko Smiljanec iz Metlike v Brdski Drenovec, Ivan Šot iz Bevk v Borovnico, Valerija Zupanec iz Strekljavec v Skotljan, Alojzij Zupanec iz Strekljavec v Skotljan, Terezija Sirkov iz Skotljana v Strekljavec. — Ostavka na državno službo je sprejeta od: Jerice Slapšak, učiteljice na meščanski šoli v Krškem, Pavline Strekovec, učiteljice v Poljanah pri Skofji Loki, Amalije Krasnik, učiteljice v Stoparčah. Na novo je bila postavljena Milena Velepčič za učiteljsko pripravnico v Borovnici. — Premeščeni so sledeči meščanskošolski učitelji in učiteljice: Bogomir Bačić iz Vica v Novi Sad, Franc Janšovec iz Celja v Vojnik, Alfred Kos iz Slovenjgradca v Bačko Palanko, Terezija Poljanar z Rakeva v Bačko Topolo, Marija Kern iz Celja v Slov. Bistrico, Leopold Kern iz Tržiča na Vič, Angela Levstik iz Maribora v Vel. Kikindo, Velečita Lehernik iz Lichtenurnovega zavoda v Ljubljani v Vel. Bečkerek, Metod Škrjanc iz Trbovelj v Novi Sad, Marija Tičar iz Slov. Bistrice v Vel. Bečkerek, Dragica Polaćek iz Brežice v Vel. Bečkerek, Avgust Petrušič iz St. Vida v Bačko Palanko. Iz 9. v 8. položajno skupino so napredovali sledeči učitelji in učiteljice: Josip Jeralt, Logatec, Evaljaja Juršič, Sv. Miklavž, Terezija Klinar, Logatec, Stanislav Poljanec, Maribor, Ida Fajdiga, Selce, Jožef Karničnik, Sv. Križ, Vid Strekelj, Polhov gradec, Marija Fister, Sv. Križ, Slavko Zupanec, Stronlje, Antonija Lenarčič, Zgor. Siska, Slava Lipovšek, Semčič, Marija Repič, Pod-sreda, Ljudomila Moro, Maribor, Vera Premrov, Kranjska gora, Marija Lazarin, St. Janž.

Belgrad, 24. nov. I. V prvi letnik vsište pedagoške šole sta iz Slovenije sprejeta kot slušatelja Božidar Jernež, učitelj iz Zagorja ob Savi, in Marija Janko, učiteljica iz Rajhenburga.